

Det kongelige kommunal- og distriktsdepartementet
(innsendt digitalt via regjeringen.no)

Deres referanse:
23/3308-1

Vår referanse:
23/139280

Sted, dato:
Oslo, 5. desember 2023

Høring – NOU 2023:21 Embetsordningen – i takt med tiden

Det vises til Kommunal- og distriktsdepartementets høringsbrev av 20. juni 2023, som ble videresendt fra Justisdepartementet til Politidirektoratet 26. juni 2023. Høringsfristen var 31. oktober 2023, men Politidirektoratet har fått utsatt høringsfrist til fredag 8. desember.

Politidirektoratet har forelagt høringen for politidistriktene og særorganene m.fl., totalt 22 enheter. Vi har mottatt svar fra 11 av disse, hvorav 9 har konkrete kommentarer og innspill til høringen, se vedlegg. Videre har vi mottatt kopi av Økokrims høringsinnspill til departementet.

Høringsinnspillene til Politidirektoratet er konsentrert om anbefalingene som gjelder endring av ansettelsesform og stillingsvern for embeter i politiet. Politidirektoratets høringssvar vil også primært konsentreres om den delen som berører politiet spesielt.

Innledningsvis viser vi til at politiloven § 19 regulerer ulike sider av ansettelsen for ledende stillingskategorier i politiet. Her fremkommer det av første – tredje ledd at politidirektøren og assisterende politidirektører er statsansatte som beskikkes av Kongen på åremål for et tidsrom av inntil 6 år. Politimestere og visepolitimestere i politidistrikter utnevnes som embetsmenn på åremål for inntil 6 år. Sjefene for politiets særorganer beskikkes av Kongen på åremål for inntil 6 år, med unntak for sjefen for Økokrim som utnevnes som embetsmann. Alle de nevnte åremålsutnevnelser og -beskikkelsene kan etter utlysning gjentas med ytterligere en periode på 6 år.

Økokrim er for øvrig et statsadvokatembete i tillegg til å være et særorgan. I likhet med øvrige ledere for statsadvokatembeter utnevnes dermed sjefen for Økokrim og ass. sjef for Økokrim i et fast embete som førstestatsadvokat, og ikke på åremål slik det oppgis i tabellen i kap. 5.2.3 i NOUen.

Alle embetsmennene i politiet er uavsettelige embetsmenn.

Politidirektoratet har følgende kommentarer til høringen:

Videreføring av embetsordningen og hvilke stillinger som i fremtiden bør være embeter

Embetsmannsutvalget anbefaler i kap. 7.4 at embetsordningen videreføres for et begrenset antall stillinger, og at den bør forankres i Grunnloven som i dag. Det anbefales videre i kap. 8.5 at bl.a. statsadvokater, politimestre og visepolitimestre ikke lenger skal være embetsmenn, men statsansatte som ansettes av hhv. Riksadvokatembetet og Politidirektoratet.

Politidirektoratet er enig i Embetsutvalgets vurdering av at embetsordningen bør videreføres og at den fortsatt bør være forankret i Grunnloven.

Hva gjelder forslaget om at **statsadvokatene** skal tas ut av embetsordningen viser Politidirektoratet til riksadvokatens høringsuttalelse. Videre viser vi til at Økokrim og Kripos i sine høringsinnspill til Politidirektoratet også har kommentert forslaget og stiller seg negative til dette.

Når det gjelder **politimestre og visepolitimestre** mener Politidirektoratet at disse bør forbli embetsmenn. Det samme mener også 8 av de 9 enhetene som har avgitt høringsinnspill til Politidirektoratet, herunder 5 politidistrikter. Ett politidistrikt støtter utvalgets anbefaling/konklusjon, men har i likhet med de øvrige høringsinnspillene til oss bemerkninger til de premissene utvalget har lagt til grunn for sin anbefaling. Riksadvokaten og flere andre eksterne høringsinstanser mener for øvrig også at politimesterne og visepolitimesterne fortsatt skal omfattes av embetsordningen.

Politidirektoratet viser til Embetsmannsutvalgets ambisjon, som "*har vært å bidra til å styrke folkestyret og rettsstaten og ivareta hensynene til uavhengighet og rettssikkerhet med en ordning som har bred legitimitet, og som kan stå seg i møte med turbulente tider*". Videre viser vi til Embetsmannsutvalgets vurderinger og argumenter for at embetsordningen i statsforvaltningen bør videreføres. Eksempelvis siteres følgende fra sammendrag av utvalgets overordnede vurderinger og anbefalinger om Embetsordningen i statsforvaltningen i kap. 1.1 (s. 12):

"I en situasjon med rolleklarhet og respekt for de ulike rollene kan det argumenteres for at det ikke er behov for et stillingsvern utover det som gjelder for statsansatte generelt. Embetsmannsutvalget mener imidlertid at vi må ta utgangspunkt i at statsforvaltningen i dag står under et visst press, og at dette kan komme til å forsterkes ytterligere, for eksempel i saker som er av særlig politisk viktighet, i krisetider og i situasjoner der beslutninger skal fattes under tidspress og i en stadig mer krevende mediehverdag. I tillegg bør vi se hen til hvordan statsforvaltningen kan rustes for å møte eventuelle situasjoner der tilliten mellom politikerne og embetsverket svekkes, eller der folkestyret og rettsstaten utfordres.

Embetsordningen kan etter utvalgets vurdering styrke forutsetningene for embetsverkets faglighet og uavhengighet og bidra til at politiske vedtak er godt utredet, kunnskapsbaserte og i tråd med lover og regler. Derfor anbefaler utvalget at de stillingene i statsforvaltningen som står politikerne nærmest som rådgivere i utviklingen og gjennomføringen av politikken, bør ha et særlig vern og omfattes av embetsordningen i fremtiden. Embetsvernet kan bidra til at de som er utnevnt, tar til motmæle dersom faglige og kunnskapsbaserte råd ikke vurderes og kravet til lovlighet ikke følges."

I vurderingen av hvilke stillinger som skal omfattes av ordningen, mener Embetsmannsutvalget *"at det er naturlig å se hen til i hvilken grad en stilling har behov for sterkere beskyttelse, i hvilken grad den kan bidra til å fremme folkestyret og rettsstaten, og i hvilken grad den i en fremtidig situasjon kan styrke samfunnets evne til å møte krefter som kan tenkes å utfordre styresettet vårt. Dernest er det viktig at også hensynet til legitimitet, både i befolkningen og blant øvrige ansatte i staten, ivaretas. Samtidig må det være en viss sammenheng mellom stillingene som omfattes."*

Politidirektoratet mener at Embetsutvalgets uttalte ambisjon, argumenter for å videreføre embetsordningen og kriteriene for hvilke stillinger som skal omfattes, nettopp tilsier at politimestre og visepolitimestre bør omfattes av embetsordningen også i fremtiden. Vi viser i denne forbindelse til ovennevnte hørings svar da vi i det vesentlige er enig i de argumentene som er fremsatt for dette standpunktet. Vi nevner spesielt at gitt et tøffere klima, med bruk av ulike virkemidler i forsøk på å påvirke både politimester og visepolitimester i deres rolleutøvelse både som leder av påtalemyndigheten i politidistriktet og i den politifaglige myndighetsutøvelsen og rådgiverrollen, bør politimestre og visepolitimestre fortsatt være beskyttet gjennom en embetsordning.

Flere av politidistriktene har løftet frem at også politidirektøren og assisterende politidirektør bør omfattes av embetsordningen. Vi ser forøvrig at også Politijuristene tar opp dette i sin høringsuttalelse.

Vi har merket oss Embetsmannsutvalgets vurderinger av behovet for særlig vern for lederne for direktorater og etater i kap. 8.4.1. Her fremkommer det bl.a. at Embetsmannsutvalget mener at *"hensynet til faglighet og uavhengighet i forvaltningen utenom departementene i stor grad synes å være ivaretatt gjennom Stortingets lovgivningsmyndighet. Behovet for mer eller mindre uavhengighet av Kongen og regjeringen bør vurderes konkret for de enkelte forvaltningsorganene, og innholdet i og omfanget av slik uavhengighet kan eventuelt reguleres i lov. Utvalget anbefaler at ledere for forvaltningsorganer utenom departementene som regel ikke utnevnes i embeter, og at det gjøres en konkret vurdering av om stillingens betydning tilsier at ansettelsen er en sak av viktighet og derfor skal gjøres av Kongen i statsråd, jf. Grunnloven § 28."*

Ansettelsesformen til Politidirektoratets øverste ledelse ble sist vurdert i forbindelse med endringer i politiloven i 2004. Politidirektoratet viser til Juridikas lovkommentar til statsansatteloven § 19 første ledd (Tor-Geir Myhrer), hvorfra siteres:

"Av bestemmelsen følger tre forhold: Både politidirektøren og assisterende politidirektør tilsettes av Kongen i statsråd og ikke av departementet, og dette skjer i form av en beskikkelse, ikke i form av en utnevning som embetsmann, jf. Ot.prp. nr. 61 (2003–2004) side 35. I forbindelse med endring av § 19 i 2004 ble det vurdert om stillingen som politidirektør burde være et embete, jf. foran nevnte proposisjon side 18–22, men dette ble ikke foreslått, da praksis var at direktoratledere ikke var embetsmenn. Det kan kanskje virke underlig at ledelsen av direktoratet ikke er embeter når toppledelsen i de 12 underliggende politidistriktene er det, jf. annet ledd. Foruten tradisjonen med at politimestrene er embetsmenn, ble det også vektlagt at verken politidirektøren eller assisterende direktør har påtalemyndighet, og derfor ikke hadde behov for det særlige stillingsvernet og uavhengigheten som en status som embetsmann sikrer påtalemyndigheten.(...)"

Det følger videre av første ledd at beskikkelsen skal skje som åremål, og ikke som fast og tidsbegrenset tilsetting, som er hovedregelen for ansettelse i staten, jf.

statsansattelloven §§ 9 og 10 første ledd. Begrunnelsen for å gjøre politidirektør og assisterende direktør til åremålsstilling var å sikre den demokratiske kontrollen med ledelsen av direktoratet, herunder bidra til en nyorientert ledelse i takt med tiden, jf. Ot.prp. nr. 61 (2003–2004) side 20."

Ansettelsesformen for politietatens øverste ledelse er også begrunnet i etatens særstilling som samfunnets sivile maktapparat, se Ot.prp.nr.7 (1999–2000) Om lov om endringer i politiloven s. 59, hvorfra siteres:

"Som nevnt i 2.2 har politi- og lensmannsetaten en særstilling for såvidt som den har rett og plikt til å anvende fysisk makt i fredstid. Politidirektoratets øverste leder vil, som en følge av dette, være i særstilling i forhold til andre direktoratsledere. Etter departementets syn bør dette, sammen med hensynet til demokratisk kontroll, tillegges vekt ved fastleggelsen av tilsettingsmåten. Sistnevnte hensyn er av samme karakter som ble tillagt vekt når man valgte å tilsette overvåkingssjefer på åremål.

Departementet finner det naturlig at direktøren for Politidirektoratet beskikkes av Kongen på åremål. Dette styrker den demokratiske kontrollen med Politidirektoratets virksomhet."

Hva gjelder argumentasjonen som nå er fremsatt for at politidirektøren og assisterende politidirektør bør omfattes av embetsordningen, viser vi til høringsinnspillene fra Øst, Vest, Sør-Vest, Finnmark og Innlandet politidistrikt i sin helhet.

Innholdet i embetsordningen

Embetsmannsutvalget anbefaler i kap. 9.3 at ordningen også i fremtiden bør være slik

- at arbeidsforholdet til embetsmenn bare kan opphøre ved avskjed,
- at uavsettelige embetsmenn ikke kan forflyttes mot sin vilje, men at de må finne seg i saklig begrunnede omorganiseringer, og
- at vilkårene for avskjed av embetsmenn ikke kan begrunnes i forhold ved virksomheten.

Politidirektoratet er enig i videreføringen av disse bestemmelsene.

Med hilsen

Håkon Skulstad

Assisterende politidirektør

Vedlegg:

Høringsinnspill fra politietaten

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
23/139280-2

Vår referanse:
23/187021 - 2

Sted, dato:
Oslo, 13.09.2023

Høringsbrev - NOU 2023-21 Embetsordningen - i takt med tiden

Politiets IT-enhet er direkte underlagt Politidirektoratet som en enhet og er ikke omfattet av embetsordningen. Vi har ingen bemerkninger til de anbefalingene som Embetsmannsutvalget anbefaler å videreføre.

Med hilsen

Annette Finsveen
Avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:
Catherine Janson
Kjerstin Wester
Marit Falch

POLITIETS IT-ENHET

Post: Postboks 2092 Vika, 0125 Oslo / Besøk: Fridtjof Nansens vei 14, 0031 Oslo / (+47) 22 06 82 00
post.it-enhet@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 912814076

POLITIET

Politiets fellestjenester

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
23/139280-2

Vår referanse:
23/187238 - 2

Sted, dato:
Oslo, 15.09.2023

Høringsbrev - NOU 2023-21 Embetsordningen - i takt med tiden

Vi viser til mottatt høringsbrev NOU 2023-21 Embetsordningen – i takt med tiden.

PFT har vurdert det dithen at tilsendte dokument ikke har direkte relevans for PFT. Vi har derfor konkludert med at vi ikke prioriterer ressurser til å utarbeide en høringsuttalelse.

Med hilsen

Svein Harsem

Avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:

Erik Trehjørningen
Espen André Strai
Helge Clem
Henning Fredriksen
Marianne Haahjem
Marit Sofie Reitan
Sissel Rogneby

POLITIETS FELLESTJENESTER

Post: Postboks 2092 Vika, 0125 Oslo / Besøk: Fridtjof Nansens vei 14, 0369 Oslo / (+47) 61 31 80 00
post.fellestjenester@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 974761157

POLITIET

Øst politidistrikt

Politidirektoratet
Frode Aarum
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
23/139280-2

Vår referanse:
23/186996 - 2

Sted, dato:
Ski, 09.10.2023

Høringsbrev - NOU 2023-21 Embetsordningen - i takt med tiden. Innspill fra Øst politidistrikt.

Det vises til høringsbrev av 20.06.2023 fra Kommunal- og distriktsdepartementet, NOU 2023:21: Embetsordningen - i takt med tiden og brev fra Politidirektoratet av 28.08.2023 med anmodning om innspill fra underliggende enheter.

Øst politidistrikt vil i det følgende inngi sitt hørings svar, som vil være begrenset til spørsmålet om utvalgets forslag om endringer i tilknytning til embeter i politi- og påtalemyndigheten.

1. Innledning

Utvalget har hatt et bredt mandat, herunder å utrede spørsmålet om hvorvidt embetsmannsordningen i det hele tatt skal videreføres.

Som utvalget har påpekt, forutsetter Grunnloven at det skal være en embetsmannsordning, slik at en kjerne av viktigere, ordinære statsstillinger skal være organisert som embeter¹. Grunnloven § 21 gir regler for utnevning av embetsmenn, mens Grunnloven § 22 gir regler for fratreden.

Videre har utvalget i kapittel 4 pekt på embetsmannsordningens tradisjoner og historie i Norge, herunder embetsmennes rolle i utviklingen av dagens demokratiske styresett.

Kjernen i embetsmannsordningen er det særlige stillingsvern som embetsmenn har. Stillingsvernet består i at en embetsmann ikke kan forflyttes mot sin vilje, avsettelse må skje ved dom eller ved vedtak av Kongen i statsråd, og avskjed kan ikke begrunnes i forhold ved virksomheten².

---

¹ NOU-2023:21 pkt. 5.6.1, med videre henvisninger

² NOU-2023:21 pkt. 5.6.2

ØST POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 3390, 1402 Ski / Besøk: Vestveien 16, 1400 Ski / (+47) 64 99 30 00
post.ost@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 974760584

Det er samfunnshensyn, og ikke personhensyn som begrunner dette vernet. Dels er det å sikre tilliten til at viktige beslutninger tas med solid faglig forankring, og dels er det hensynet til at politisk ledelse skal ha tilgang til objektive, faglige råd fra embetsverket.

2. Utvalgets forslag – problemstilling

Utvalget har kommet til at embetsmannsordningen bør bestå. Det er særlig vist til den historiske bakgrunnen, og det problematiske i å avvikle ordningen i en tid der forvaltningen utsettes for press, og der vi opplever fragmentering av det politiske landskapet. Utvalget mener det ville sende et signal om at betydningen av et fagsterkt og uavhengig, men lojalt embetsverk er svekket, og det vil være uheldig³. Øst politidistrikt deler denne vurderingen.

Videre deler Øst politidistrikt utvalgets synspunkter i spørsmålet om endringer i åremålsordningen, slik at adgangen til å utnevne embetsmenn på åremål videreføres, men at åremålsperioden utvides til ti år, uten mulighet for gjenutnevning.

Øst politidistrikt har ingen innvendinger mot at det innføres et kjønnsnøytralt begrep som erstatter betegnelsen "embetsmann", slik utvalget foreslår.

Utvalget behandler i kapittel 8 spørsmålet om hvilke grupper som skal være embetsholdere. Utvalget har tatt utgangspunkt i at antallet embetsmenn bør innskrenkes. Begrunnelsen for dette kommer ikke tydelig frem, men det er vist til hensynet til å redusere arbeidsbelastningen knyttet til utnevninger i statsråd⁴. Dessuten påpeker utvalget at det etter dagens ordning synes å være en viss vilkårlighet i hvilke stillinger som er embetsmannsstillinger og hvilke som ikke er det.

For øvrig kan det se ut til at utvalget anser en reduksjon av antall embetsmenn som en kompromissløsning mellom å opprettholde dagens ordning, og å avskaffe embetsmannsordningen helt.

Utvalget har imidlertid også pekt på at det går grenser for hvor liten gruppen av embetsmenn kan være, dersom vi fortsatt skal kunne snakke om en embetsmannsordning med egne bestemmelser i Grunnloven og lovgivningen ellers⁵.

Utvalget har gjort sine vurderinger, og kommet frem til at noen grupper som i dag utnevnes som embetsmenn fortsatt skal være det, mens andre grupper ikke lenger skal være embetsmenn men være statsansatte med eller uten utnevning i statsråd.

I denne sammenheng har utvalget kommet frem til at politimester og visepolitimester som i dag utnevnes til embete på åremål med seks år og mulighet for gjenoppnevning, jf. politiloven § 19, ikke lenger skal være embetsmenn.

Dette forslaget er Øst politidistrikt ikke enig i, idet vi mener at politimester og visepolitimester i politidistriktene fremdeles bør utnevnes i embete.

---

³ NOU-2023:21 pkt. 7.4

⁴ NOU-2023:21 pkt. 4.6, med henvisning til Stabelutvalgets vurderinger

⁵ NOU-2023:21 pkt. 5.7

3. Rettslig og faktisk begrunnelse for Øst politidistrikt sine synspunkter

3.1 Lovens utgangspunkt

Grunnloven § 22 forutsetter at det skal være embetsmenn blant ansatte ved statsrådets kontorer, militære sjefer og sivile overøvrighetspersoner og ved diplomatiet.

Politiloven § 19 annet ledd slik den lyder i dag, slår fast at politimestre og visepolitimestre i politidistrikter utnevnes som embetsmenn på åremål for inntil seks år.

3.2 Bakgrunn for dagens ordning

I prop.60L (2015-2016) er det uttalt: "Politilederenes status som embetsmenn har en egenverdi. Den styrker grunnlaget for uavhengighet og integritet i politiets påtalearbeid."

I St.meld. nr. 22 (2000-2001) ble det foreslått at politimesteren og visepolitimesteren skulle beskikkes av Kongen men ikke utnevnes i embete. Forslaget ble ikke fulgt opp, og i Ot.prp.nr. 61 (2003-2004) sier departementet:

"Politimesterembetene ute i distriktene, hvor politimesteren er øverste påtalemyndighet i sine distrikter, bør bestå som embeter. Departementet ser gode grunner for at også visepolitimestrene i politidistriktene fortsatt skal være embetsmenn, da hensynet til uavhengighet ved utøvelsen av påtalemyndighet gjør seg gjeldende både for visepolitimestere og politimestere."

Departementet trekker her frem hensynet til påtalemyndighetens uavhengighet, noe også utvalget⁶ har vist til:

"Mange av de samme rettssikkerhetshensynene som taler for at dommerne skal ha et særlig vern i stillingen, taler også for at ansatte med ansvar for påtaleavgjørelser skal ha det. Slike avgjørelser skal fattes etter beste faglige skjønn og uten utilbørlig ytre påvirkning eller press."

Øst politidistrikt er av den oppfatning at det ovenstående gir et riktig prinsipielt utgangspunkt for spørsmålet om politiets øverste ledelse fremdeles bør utnevnes til embete.

3.3 Lederstillinger som fremdeles skal være embeter

I motsetning til stillingene som politimester og visepolitimester har utvalget anbefalt at forsvarrets sjefer fremdeles skal være embetsmenn. Det er vist til at forsvarssjefen og øverste ledere for de militære grenene har viktige roller som rådgivere for den politiske ledelsen og et stort ledelsesansvar. Utvalget viser også til at kongen etter Grunnloven er øverste befalingsmann i landet, og til den lange tradisjonen med utnevning i grad⁷.

Øst politidistrikt mener at de samme momentene som taler for å opprettholde militære lederstillinger som embeter, taler for å opprettholde politimester- og visepolitimesterstillingene som embeter. Det er vanskelig å se at behovet for uavhengighet og tillit til faglige og kunnskapsbaserte råd til politisk ledelse er annerledes for politiledelsen enn for militærledelsen.

---

⁶ NOU-2023:21 pkt. 8.5

⁷ NOU-2023:21 pkt. 8.3

Utvalget vil også videreføre oppnevning av riksadvokaten, assisterende riksadvokat, førstestatsadvokatene og generaladvokaten i embeter. Dette begrunnes i det særlige hensynet til uavhengighet og tillit knyttet til utøvelse av påtalemyndigheten, idet at påtaleavgjørelser skal tas uten politiske eller andre utenforliggende hensyn⁸.

Utvalget viser til politi- og visepolitimestrenes rolle som en del av påtalemyndigheten, som begrunnelsen for at de utnevnes som embetsmenn. Siden overordnet påtalemyndighet kan instruere om hvordan en sak skal behandles og avgjøres, mener utvalget at behovet for et særlig vern i stillingen for statsadvokatene og politi- og visepolitimestrene er svekket.

For det første er Øst politidistrikt ikke enig i dette premisset. At høyere påtalemyndighet har generelt faglig ansvar for påtalemyndigheten også i politiet, og kan instruere i enkeltsaker, kan ikke tilsi at hensynet til uavhengighet for politiets øverste ledelse reduseres. Politimesteren og visepolitimesteren vil gjennom sitt arbeid og sine prioriteringer gi forutsetninger for en effektiv og rettssikker utøvelse av påtalemyndigheten i politiet, som i praksis er vel så viktig som faglig ledelse og instruksjon fra høyere påtale. Dessuten utleder politiet og politimesteren påtalekompetanse selvstendig og direkte av straffeprosessloven § 67 annet og tredje ledd, foruten den kompetanse som er delegert fra høyere påtalemyndighet.

For det annet er det ikke bare utøvelsen av påtalemyndighet som gir behov for en særlig uavhengighet i stillingen. Politimesteren og visepolitimesteren innehar en rekke andre sentrale funksjoner i det sivile maktapparat, som leder for ordenstjenesten, innsatsledelse, utlendingsforvaltningen mm. Dette er funksjoner som er sentrale i samfunnet og som innebærer særlige krav til lojalitet og uavhengighet. Det ville være uheldig om det skapes et inntrykk av at utøvelsen av slike funksjoner kan påvirkes av politiske eller personlige hensyn.

For det tredje overser utvalget den særlige rollen som ligger til politimesteren og visepolitimesteren som uavhengige politifaglige rådgivere. I motsetning til politidirektøren, har politimestrene og visepolitimestrene en lokal forankring over hele landet og en nærhet til politirollen og samfunnslivet utenfor bystrøkene, noe som gir en særlig innsikt som fritt må kunne formidles til politisk ledelse. Også lokaldemokratiske hensyn tilsier dermed at vi opprettholder en ordening som sikrer tilliten til at regional politiledelse kan gi sine råd og innspill uten utenforliggende hensyn.

3.4 Lederstillinger som pr. i dag ikke er embeter

Av politiloven § 19 første ledd følger det at politidirektøren og assisterende politidirektør besikkes av Kongen i statsråd, men disse er ikke embetsmenn. Begrunnelsen for at det ble slik, var at utviklingen gikk i retning av tjenestemannsstillinger i direktoratene, og harmonisering med øvrige direktorater tilsa at heller ikke stillingen som direktør for Politidirektoratet skulle være et embete⁹.

Dessuten ble det lagt vekt på at hverken politidirektøren eller assisterende direktør hadde påtalemyndighet, og dermed ikke hadde behov for det særlige stillingsvern og uavhengigheten som påtalemyndigheten er sikret gjennom embetsutnevning¹⁰.

Selv om hensynet til uavhengighet i påtalemyndigheten ikke på samme måte gjør seg gjeldende for politidirektøren og assisterende politidirektør som for høyere

⁸ NOU-2023:21 pkt. 8.5

⁹ Ot.prp.nr. 61 (2003-2004) pkt. 6.4

¹⁰ Juridika, kommentar til pol. § 19 pkt. 2

påtalemyndighet og påtalemyndigheten i politiet, er det andre momenter som taler for at det er behov for det særlige vern som utnevning i embete innebærer. I likhet med de øverste militære lederne, har den øverste ledelse for politiet en viktig rolle som faglige rådgivere for den politiske ledelse og som ledere for en stor organisasjon med omfattende makt og myndighet. Behovet for objektive og riktige, faglige råd er i hvert fall ikke noe mindre fra politiledelsen enn fra forsvarsledelsen.

I kriseledelse har Politidirektoratet en særlig rolle. Som operasjonelt nivå ved ekstraordinære hendelser er direktoratet ansvarlig for samordning og prioritering av innsats- og mellom politidistriktene¹¹.

Det vises til førstemanuensis Nilsens utredning¹² om Politidirektoratets instruksjonsmyndighet overfor underliggende organer i polisier operativt saker, hvor konklusjonen er at direktoratet etter gjeldende rett har instruksjonsmyndighet overfor politidistriktene, også i enkeltsaker hvor det er nødvendig.

Utredningen gir enkelte eksempler på situasjoner som kan illustrere betydningen av at Politidirektoratets instruksjoner til politidistriktene gis på uavhengig, solid faglig og kunnskapsmessig grunnlag, hvor det kan være sterke politiske og samfunnsmessige hensyn som trekker i ulike retninger¹³.

4. Forslag fra Øst politidistrikt

Øst politidistrikt mener på dette grunnlaget at dagens ordning hvoretter politimesteren og visepolitimesteren utnevnes til embetsmenn, bør videreføres.

Dette vil være best i tråd med stillingenes funksjoner, ikke bare som øverste ledere av påtalemyndigheten i politiet, og den stilling som politiets påtalejurister som hovedregel utleder sin kompetanse fra, men også i kraft av de øvrige funksjoner som stillingene innehar, som leder for det sivile maktapparat og forvalter av maktmonopolet.

En videreføring av dagens ordning vil være forenlig med de behov som samfunnsutviklingen tilsier, hvor vi må bygge tillit til at politisk ledelse får tilgang til uavhengige faglige råd, forankret i lokal kunnskap og erfaringer.

Samtiden gir stadige påminnelser om at store og små påtaleavgjørelser, herunder avgjørelser som springer ut av politimesterens påtalekompetanse som forvaltes av påtalemyndigheten i politiet, må tas på faglig forsvarlig grunnlag og uten press eller utenforliggende hensyn. Det er vanskelig å se at dette helt sentrale hensynet til en forsvarlig strafferettspleie vil bli mindre aktuelt i fremtiden.

Videre mener Øst politidistrikt at også politidirektøren og assisterende politidirektør bør utnevnes til embetsmenn. Politidirektøren har en viktig rolle som politifaglig rådgiver til den politiske ledelsen, og som omhandlet i det ovenstående, er det avgjørende å sikre tilliten til at faglige råd gis uten hensyn til hva som er i tråd med politiske ønsker og prioriteringer.

¹¹ PBS 1, Politiets beredskapssystemer, Politidirektoratet 2020, pkt. 3.4

¹² John Reidar Nilsen (2023). Politidirektoratets instruksjonsmyndighet overfor underliggende organer i polisier operativt saker.

¹³ Bl.a. på side 23, POD kunne ha instruert politidistriktene om å innta en felles tilnærming til politiets anbefaling om at Pride-arrangementer burde utsettes av sikkerhetsmessige grunner, etter angrepet i Oslo 25.06.2022

Dessuten er politidirektørens rolle i en særstilling i forhold til andre direktorater, som øverste leder av den myndighet som har rett og plikt til å anvende fysisk makt i fredstid

Øst politidistrikt tiltrer forslaget som gjelder utnevning på åremål, og forslaget om å innføre et kjønnsnøytralt begrep som erstatter dagens "embetsmann".

Med hilsen

Geir Johan Solem

Visepolitimester i Øst politidistrikt

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler:

Christian Alexandre Kramer

Politiadvokat

POLITIET

Sør-Øst politidistrikt

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
23/139280-2

Vår referanse:
23/187007 - 2

Sted, dato:
Tønsberg, 11.10.2023

Høringsbrev - NOU 2023-21 Embetsordningen - i takt med tiden

Innledning

Politidirektoratet viser til brev fra Politidirektoratet av 28 august 2023.

Det er bra embetsordningen utredes, og det er også bra at den i stort foreslås videreført. Sør-Øst politidistrikt vil i dette høringssvaret ikke gå dypt inn på alle elementer i forslaget, slik som lengden på åremålsperioder eller antallet en kan ha. Høringssvaret vil utelukkende konsentreres om omfanget av stilinger som bør falle inn under ordningen.

I utredningen foreslås politimestrene og visepolitimestrene tatt ut av ordningen, med en begrunnelse om at vi kun avgjør mindre alvorlige straffesaker. Begrunnelsen vurderes både snau, og lite presis. Det har vært flere saker de siste årene der sentrale politiske ledere har blitt etterforsket for mindre alvorlige straffbare handlinger, som har endt med en påtalemessig avgjørelse.

I tillegg treffes nær alle beslutninger om å starte etterforskning av politiet. Dette er en beslutning som i seg selv kan ha politiske implikasjoner. En fremtidig utvikling med økt politisk polarisering, med en samtidig økt mulighet for falske nyheter forsterket av såkalte deep-fake-videoer, tilsier et behov for økt uavhengighet for den utøvende delen av påtalemyndigheten.

Påtalemyndighetens beslutninger skal treffes uten rom for politisk påvirkning. Dette er ikke i seg selv tilstrekkelig, dersom det ikke også ledsages av tiltak som sikrer denne uavhengigheten. Alle påtalemessige beslutninger i et politidistrikt treffes i politimesterens navn, og den påtalemessige delen av et politidistrikts virksomhet er heller ikke underlagt Politidirektørens kontroll eller påvirkningssfære. En videreføring av en embetsordning særlig for Politimestre vil sikre en gjennomgående kjede av uavhengighet i påtalemyndigheten en håper vi ikke vil ha bruk for, men som det like fullt er viktig å ha på plass.

SØR-ØST POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 2073, 3103 Tønsberg / Besøk: Tollbodgaten 9, 3111 Tønsberg / (+47) 33 34 44 00
post.sor-ost@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 983998178

Med hilsen

Ole Bredrup Sæverud

Politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vik
0125 OSLO

Deres referanse:
23/139280

Vår referanse:
23/187232 - 2

Sted, dato:
Oslo, 12.10.2023

Hørings svar - NOU 2023:21 Embetsordningen - i takt med tiden

Det vises til brev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 26. juni d.å., vedlagt Kommunal- og distriktsdepartementets høringsbrev av 20. juni, vedrørende NOU 2023:21 *Embetsmannsordningen - i takt med tiden*. Det vises videre til Politidirektoratets brev av 28. august, hvor frist for innspill til høringen er satt til 12. oktober.

Kripos' innspill til høringen er begrenset til å knytte enkelte bemerkninger til embetsmannsutvalgets vurdering av og anbefaling for påtalemyndigheten, jf. utredningen pkt. 8.5, hvorfra siste avsnitt hitsettes;

"Utvalget anbefaler at riksadvokaten, assisterende riksadvokat, førstestatsadvokatene og generaladvokaten utnevnes av Kongen i statsråd i embeter. Statsadvokatene ansattes av Riksadvokatembetet og vil dermed være statsansatte og ikke embetsmenn. Politimestrene og visepolitimestrene bør ha samme ansettelsesform og stillingsvern som statsadvokatene og ansettes av Politidirektoratet."

Kripos kan ikke se at utvalget har gitt noen fyllestgjørende begrunnelse for hvorfor statsadvokatene, politimestrene og visepolitimestrene skal ha annen ansettelsesform og stillingsvern enn riksadvokaten, assisterende riksadvokat, førstestatsadvokatene og generaladvokaten.

Etter Kripos' syn fremstår dette skillet svakt faglig begrunnet.

Av utredningen pkt. 7.1, første avsnitt fremgår;

"Den sentrale problemstillingen er om det finnes tilstrekkelige og vektige begrunnelser for å videreføre en ordning som har egne bestemmelser forankret i Grunnloven om ansettelse, stillingsvern og opphør av ansettelsesforholdet for en mindre gruppe av statens ansatte."

Kripos vil, hensett de omgivelsene påtalemyndigheten utøver sitt virke i, slik de oppfattes beskrevet i utredningen pkt. 7.3 *Argumenter for å beholde embetsmannsordningen*,

---

KRIPOS

Post: Postboks 2094 Vik, 0125 Oslo / Besøk: Nils Hansens vei 25, 0667 Oslo / (+47) 23 20 80 00
kripos@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 974760827

mene at den relevante problemstilling for påtalemyndigheten er hvorvidt det finnes tilstrekkelige og vektige begrunnelser for å *endre* dagens ordning. Kripas kan ikke se at så er tilfellet. Kripas kan heller ikke se at utvalget har argumentert adekvat for dette.

Kripas kan videre ikke se at utvalgets argumenter for å avvikle embetsmannsordningen, jf. utredningen pkt. 7.2, kan tillegges særlig vekt for de roller embetsmenn i påtalemyndigheten fyller, jf. om dette nedenfor.

Kripas kan enn videre ikke se at utvalget, med den begrunnelsen som er gitt har truffet med sin ambisjon, jf. utredningen pkt. 7.1 fjerde avsnitt om å komme frem til en anbefaling som;

- "- ivaretar de sentrale hensynene bak ordningen, særlig prinsippene om rettssikkerhet og uavhengighet*
- bidrar til å fremme folkestyret og rettsstaten og motstandskraft overfor krefter som kan tenkes å utfordre styresettet vårt"*

En vil herfra mene at hensynet til rettssikkerhet og uavhengighet fremdeles gjør seg like sterkt gjeldende for statsadvokatene, politimestrene og visepolitimestrene som for riksadvokaten, assisterende riksadvokat, førstestatsadvokatene og generaladvokaten.

Hensett den utvikling en nå kan se i enkelte (tidligere) demokratier, herunder i Polen og Ungarn, slik redegjort i utredningen pkt. 7.3.2, men også i Israel og til dels i USA, er det ikke utenkelig å se for seg at det også i Norge vil kunne oppstå krefter som kan tenkes å utfordre styresettet vårt.

Kripas vil med dette som bakteppe mene at hensynet til rettsstaten og et motstandsdyktig styresett med styrke taler for at statsadvokatene, politimestrene og visepolitimestrene bør beholde dagens ansettelsesform og stillingsvern. Det vises til den rolle nevnte nivåer har i påtalearbeidet.

Det vises også til utvalgets sitat fra Domstolkommisjonen i utredningen pkt. 7.3.2, som hitsettes;

"Betydningen av å verne om domstolenes funksjonsevne og uavhengighet har fått fornyet aktualitet de senere årene. I enkelte europeiske land har man sett en urovekkende tendens til at folkevalgte organer undergraver domstolenes uavhengighet ved lovreformer som angriper arbeidsvilkårene i domstolene. Eksempelvis har EU satt i gang en formell prosedyre mot Polen for å sikre uavhengigheten til polske dommere. Utviklingen har skapt økt bevissthet om betydningen av å verne domstolene mot kortvarige politiske strømninger - også i vesteuropeiske land."

Kripas er av det syn at tilsvarende betraktninger med styrke også gjør seg gjeldende for påtalemyndigheten, herunder for nivåene statsadvokat, politimester og visepolitimester.

Kripas vil videre peke på utvalgets uttalelse i utredningen pkt. 11.2.2 *Domstolenes uavhengighet*, hvorfra første avslutt hitsettes;

"Dommernes avgjørelser kan ha stor betydning for enkeltpersoner, virksomheter, organisasjoner som berøres, og samfunnet som helhet. Offentlige myndigheter er part i et stort antall saker for domstolene. Det er derfor viktig at innbyggerne har tillit til domstolene og respekterer deres avgjørelser. Innbyggerne i Norge har høy tillit til domstolene."

Tilsvarende gjør seg etter Kripas' syn gjeldende for påtalemyndigheten, herunder for statsadvokatene, politimestrene og visepolitimestrene. Det er på statsadvokat-, politi- og visepolitimesternivå det alt overveiende antall straffesaker behandles, herunder saker

hvor offentlige myndigheter er så vel fornærmet som tiltalt. En vil mene at det er avgjørende viktig at innbyggerne også i slike saken har tillit til statsadvokatene og påtalemyndigheten i politiet.

En vil her også peke på anklageprinsippet, hvoretter domstolene i straffesaker kun trer i virksomhet i de sakene som bringes inn for domstolene - hvorav den alt overveiende saksmengden bringes inn av statsadvokatene og påtalemyndigheten i politiet. Statsadvokatene og påtalemyndigheten i politiet er således "initiativtakere" til de sakene domstolen behandler, hvilket etter Kripos syn klart taler i retning av at verken deres uavhengighet eller den tillitt innbyggerne har til dem bør svekkes.

Det vises enn videre til at utvalget i utredningen pkt. 8.5 femte avsnitt fremholder;

"Mange av de samme rettssikkerhetskensynene som taler for at dommerne skal ha et særlig vern i stillingen, taler også for at ansatte med ansvar for påtaleavgjørelser skal ha det. Slike avgjørelser skal fattes etter beste faglige skjønn og uten utilbørlig ytre påvirkning eller press. Det gjelder både avgjørelser om at det skal tas ut tiltale, men ikke minst avgjørelser om at det ikke skal tas ut tiltale. Selv om påtalemyndighetens uavhengighet er forankret både i lov og praksis, vil et særlig grunnlovsforankret stillingsvern for advokatene i påtalemyndigheten videreføre den sterke uavhengigheten som nå er etablert."

Dette er det for Kripos lett å gi tilslutning til. Utvalget fremholder så videre i sjette avsnitt;

"[...] Påtalemyndigheten i politiet avgjør om det skal tas ut tiltale i de fleste sakene, jf. straffeprosessloven § 67, mens kompetansen er lagt til statsadvokaten og riksadvokaten for de mer alvorlige lovbruddene. Det er politi- og visepolitimestrenes rolle som en del av påtalemyndigheten som er begrunnelsen for at de utnevnes som embetsmenn. De har dermed en sterkere beskyttelse mot utilbørlig politisk press fra den politiske ledelsen i tråd med prinsippet om påtalemyndighetens uavhengighet. Det at de avgjør tiltalespørsmål i et stort antall mindre alvorlige saker, kan tale for at faren for et slikt press er mindre, og at embetsstatus dermed ikke er like viktig."

Utvalget har ikke kommentert, og synes ikke å ha hensyntatt den betydelige delegasjon av tiltalekompetanse fra riksadvokatnivå til statsadvokatnivå og fra statsadvokatnivå til påtalemyndigheten i politiet som fant sted ved og etter endringer i straffeprosessloven §§ 65 og 66 ved lovendring av 18. juni 2021, i kraft 1. juli 2022. Utvalgets uttalelse om at den omstendighet at politi- og visepolitimestrene "avgjør tiltalespørsmål i et stort antall mindre alvorlige saker, kan tale for at faren for et slikt press er mindre", er etter Kripos' syn mindre treffende etter nevnte lovendring og delegasjon, og kan ikke anses å utgjøre et argument for at embetsstatus er mindre viktig.

Utvalget synes videre ikke å ha hensyntatt at de alvorligste lovbruddene, hvor kompetansen er lagt til statsadvokaten og riksadvokaten, har sitt utspring i etterforskning, siktelser og forslag om tiltaler fra politiet - hvor politi- og visepolitimestrenes sitter som ledere av påtalemyndigheten.

Etter Kripos' syn taler den av utvalget beskrevne nye mediehverdagen og tidspresset, jf. utredningen pkt. 7.3.1.1 klart i retning av at så vel statsadvokatene som politi- og visepolitimestrene fortsatt bør utnevnes av Kongen i statsråd i embeter. Hovedtyngden av straffesaksbehandlingen og påtalearbeidet utføres av disse nivåene, og en kan ikke se at den omgjørings- og instruksjonsmyndighet overordnet nivå har i tilstrekkelig grad vil bøte på utfordringer knyttet verken til medie- eller tidspress.

Håndteringen av koronapandemien, jf. utredningen pkt. 7.3.1.2 og for så vidt også dagens håndtering av et stort antall asylsøkere fra Ukraina, taler videre klart i retning av

at også politimestere og visepolitimestere har det vern utnevning av Kongen i statsråd i embeter gir for å kunne stå stødigere opp mot eventuelt politisk press rundt håndtering av slike situasjoner. Problemstillingene her treffer i ikke ubetydelig grad politimester- og visepolitimesternivået.

Avslutningsvis vises det til at påtalemyndighetens uavhengighet relativt nylig ble lovfestet i straffeprosessloven § 55. Bestemmelsen hitsettes;

«Påtalemyndigheten er uavhengig ved behandlingen av den enkelte straffesak. Ingen kan instruere påtalemyndigheten i enkeltsaker eller omgjøre en påtaleavgjørelse.

Påtalemyndighetens tjenestemenn skal opptre objektivt i hele sin virksomhet.»

For Kripos fremstår det som et paradoks at utvalget nå, kort tid etter lovfesting av påtalemyndighetens uavhengighet, med en etter Kripos' syn mangelfull og til dels sviktende begrunnelse, har funnet å rokke ved uavhengigheten ved å foreslå et redusert stillingsvern for deler av påtalemyndigheten.

Med hilsen

Ketil Haukaas

assisterende sjef Kripos

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:

Den høyere påtalemyndighet, Riksadvokatembetet	Postboks 2102 Vika	0125	OSLO
Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet	Postboks 2101 Vik	0125	OSLO

POLITIET

Vest politidistrikt

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
23/139280-2

Vår referanse:
23/187054 - 2

Sted, dato:
Bergen, 12.10.2023

Høringsbrev - NOU 2023-21 Embetsordningen - i takt med tiden

Det vises til deres brev av 28. august 2023, hvor dere ber om innspill til høringssvar i forbindelse med Embetsmannsutvalgets utredning av Embetsordningen.

Det er særlig punkt 8.5 Påtalemyndigheten som er aktuelt for vår etat, herunder utvalgets anbefaling om at statsadvokatene, politimestrene og visepolitimestrene ikke lenger skal utnevnes av Kongen i statsråd i embeter.

Vi er enig i konklusjonen til utvalget, men ønsker likevel å knytte noen bemerkninger til noen av premissene som utvalget synes å legge til grunn.

Det er prinsippet om påtalemyndighetens uavhengighet som er begrunnelsen for at politi- og visepolitimestrene utnevnes som embetsmenn. Den hierarkiske oppbygningen av påtalemyndigheten innebærer at overordnet nivå kan instruere underordnet nivå om hvordan en sak skal behandles og avgjøres. Vi er enig med utvalget i at dette bidrar til å trygge beslutningsprosessen og svekker behovet for et særlig vern i stillingen for politi- og visepolitimestrene. Det fremstår likevel som at noe av hovedbegrunnelsen for den foreslåtte endringen bygger på et premiss om at politi- og visepolitimestrene bare avgjør tiltalespørsmålet i et stort antall *mindre alvorlige* saker.

Til det vil det bemerkes at endringene av straffeprosessloven § 67 har medført utstrakt delegasjon av påtalemyndighet, også i de mer alvorlige straffesakstypene. Endringene innebærer også i mye større grad oppnevninger av politiadvokataktorer. Myndigheten til å etterforske og reise siktelsler i alle saker ligger også hos politiet. Både økningen i antall straffesaker og alvorligheten

---

VEST POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 85, 6901 Florø / Besøk: Allehelgens gate 6, 5016 Bergen / (+47) 55 55 63 00
post.vest@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 983998461

av de straffesakstyper som nå etter hovedregelen skal behandles av politiet, tilsier at den øverste ledelsen av påtalemyndigheten i politiet har et særskilt behov for uavhengighet og vern mot utilbørlig ytre påvirkning eller press. Vi er som nevnt likevel enig i utvalgets konklusjon på dette punktet, men savner synliggjøring av nevnte nyanser i utvalgets drøftelse.

Endelig vil det bemerkes at utvalget ikke synes å ha drøftet behovet for særskilt vern for politidirektoratets aller øverste ledelse. I NOU`en punkt 8.3 konkluderes det med at forsvarssjefen og forswarets øverste ledelse trenger et særskilt vern, noe som særlig begrunnes med deres roller som rådgivere for landets politiske ledelse. Vår oppfatning er at dette langt på vei også gjør seg gjeldende for politidirektoratets øverste ledelse.

Politidirektøren og assisterende politidirektør har en viktig rolle som faglig rådgiver overfor Justis- og beredskapsdepartementet. De tette båndene mellom politidirektøren og departementet i hverdagen (dagsaktuelle saker mv.), samt behovet for å sikre at de skal kunne gi uavhengige, politifaglige råd overfor den politiske ledelsen, taler for at politidirektoratets øverste ledelse trenger et særskilt vern. Vi kan ikke se at dette har vært drøftet av utvalget.

Med hilsen

Kine Herland

Politiadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

POLITIET

Politiets utlendingsenhet

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
23/139280-2

Vår referanse:
23/187227 - 4

Sted, dato:
Oslo, 12.10.2023

Høringsbrev - NOU 2023-21 Embetsordningen - i takt med tiden

PU viser til PODs oversendelsesbrev av 28. august 2023 med vedlagt høring gjeldende for *NOU 2023:21 Embetsordningen – i takt med tiden*.

Embetsutvalget foreslår i NOU 2023:21 en videreføring av embetsordningen, men at antallet stillinger som skal være embeter skal reduseres. Det skal fortsatt være enkelte stillinger som organiseres som embeter.

Innen politietaten og påtalemyndigheten foreslås det at det bare skal være riksadvokaten, assisterende riksadvokat og førstestatsadvokatene som skal omfattes av embetsordningen. Utvalget konkluderer med at politimestrene og visepolitimestrene bør ha samme ansettelsesform og stillingsvern som statsadvokatene og ansettes av POD, jf. rapportens punkt 8.5 (på side 82).

PU mener at politimestrene og visepolitimestrene fortsatt bør være en del av embetsordningen med den tradisjonelle begrunnelsen for dette, bl.a. knyttet til rettssikkerhet og uavhengighet. Kombinasjonen av åremål, PODs forsterkede rolle som etatsleder og en ansettelsesform tilsvarende det som er foreslått for statsadvokatene, vil mest sannsynlig forsterke utviklingen med å gjøre politimestrene mer til forsvarere for og gjennomførere av sittende regjeringens politikk. Dette vil videre kunne redusere hensynene til partipolitisk nøytralitet, faglighet, legalitet, forholdsmessighet og ansvarlighet. En ansettelsesform på linje med statsadvokatene kan også redusere politimestrenes rolle og autoritet i samfunnet.

Med hilsen

Arne Jørgen Olafsen

POLITIETS UTLENDINGSENHET

Post: Postboks 2095 Vika, 0125 Oslo / Besøk: Økernveien 11–13, 0653 Oslo / (+47) 22 34 24 00
politiets.utlendingsenhet@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 986210504

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

POLITIET

Sør-Vest politidistrikt

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/187198 - 2

Sted, dato:

Stavanger, 12.10.2023

Høringsbrev - NOU 2023-21 Embetsordningen - i takt med tiden

Jeg er enig i anbefalingen om at ordningen med et særlig stillingsvern for arbeidstakere om er utnevnt av Kongen i et embete videreføres med forankring i Grunnloven, og er i det vesentlige enig i de øvrige anbefalingene, med et viktig unntak hva gjelder reduksjonen av antall embeter knyttet til politiet og påtalemyndigheten, jf. kap. 8.5.

Jeg deler og tiltrer utvalgets argumenter for stillingsvern og uavhengighet og vil nedenfor vise hvorfor det er særlig viktig også når det gjelder nærmere bestemte stillinger i politiet og i påtalemyndigheten. Mitt utgangspunkt for høringen er erfaring som politimester siden 2011.

Jeg har også merknader knyttet til åremålsordningen, jf. kap. 10.

Høringssvaret vil dermed gi mest oppmerksomhet til disse spørsmålene. Høringssvaret vil i hovedsak gjelde de *uavsettelige* embetsmennene, og jeg vil konsentrere høringssvaret rundt spørsmålet om uavhengighet. Utvalget fremhever at "*Stillingsvernet og uavhengigheten er kjernen i embetsmannsordningen*"¹. Et sterkt stillingsvern er en forutsetning for uavhengigheten slik utvalget påpeker i kap. 7.2.1. Jeg deler også utvalgets vurderinger og anbefalinger slik de er beskrevet i kap. 7.4.

Hvilke stillinger bør være embeter i politiorganisasjonen?

Utvalget tar etter mitt syn et godt utgangspunkt for hvilke stillinger som bør være embeter, når de sier at² "*I vurderingen av hvilke stillinger som skal omfattes av ordningen, mener Embetsmannsutvalget at det er naturlig å se hen til i hvilken grad en stilling har behov for sterkere beskyttelse, i hvilken grad den kan bidra til å fremme folkestyret og rettsstaten, og i*

---

¹ NOU 2023-21 punkt 5.7

² NOU 2023-21 punkt 8.1

SØR-VEST POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 240, 4001 Stavanger / Besøk: Lagårdsveien 6, 4010 Stavanger / (+47) 51 89 90 00
post.sor-vest@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 983998313

Hvilken grad den i en fremtidig situasjon kan styrke samfunnets evne til å møte krefter som kan tenkes å utfordre styresettet vårt."

Jeg siterer er også enig når utvalget sier³: "*Med bakgrunn i behovet for å opprettholde tilliten til forvaltningen – og for å utvikle et sterkere vern om folkestyret og rettsstaten – mener utvalget at det er viktig å sikre en individuell uavhengighet og hindre at frykten for å miste stillingen påvirker embetsførselen til to grupper statsansatte. Dette gjelder for det første dem som skal sikre rettssikkerheten til innbyggerne og for det andre den gruppen som står nærmest landets politiske ledelse og har som oppgave å opplyse saker, gi faglige råd og sikre at beslutninger som fattes, har nødvendig hjemmel og holder seg innenfor de rammene som lover og bestemmelser setter".*

Allerede etter dette utgangspunktet er det etter mitt syn klart at både politidirektøren og politimestrene omfattes. Begge er midt i kjernen av den første gruppen, og politidirektøren også i den andre. Selv om ikke politidirektøren er så nær den politiske ledelsen som embetsmennene i departementet er, så er direktøren nær nok til å omfattes av gruppen. Jeg kommer tilbake til dette nedenfor.

Nærmere om politimestrene.

Politimestrene er embetsmenn, jf. politilova §19, 2.ledd. Dagens ordning med at politimestrene og visepolitimestrene er embetsmenn som har svært lange tradisjoner⁴ og er en ordning som over lang tid har virket godt. Spørsmålet om hvorvidt politimestrene skal være embetsmenn har vært drøftet tidligere, f.eks. i forbindelse med vedtakelsen av politiloven i 1995. Jeg henviser til begrunnelsene og konklusjonene fra de gangene spørsmålet har vært drøftet. Myhrer: "Politiloven – lovkommentar"⁵ gir en god og oversiktlig beskrivelse og henvisning til disse prosessene i kommentaren til politiloven §19⁶.

Spørsmålet blir om det nå er grunner for at dette skal endres og politimestrene ikke skal være embetsmenn.

Utvalget gir ingen overbevisende begrunnelse for at politimestrene ikke skal være embetsmenn.

Spørsmålet behandles ganske overfladisk i kap. 8.5., og drøftelsen gjelder utelukkende betydningen av at politimestrene har påtalemyndighet. Det er et for smalt perspektiv, og jeg viser til mine refleksjoner rundt sitatet fra utvalget kap.7.4. ovenfor. Jeg viser videre til drøftelsen nedenfor som gjelder politidirektøren. De samme argumentene gjelder etter mitt syn for politimestrene, og jeg viser til dette.

Når det gjelder innholdet i politimesterrollen viser jeg også til Myhrer: "Politiloven – lovkommentar"⁷.

---

³ Kap. 7.4, side 73, andre spalte.

⁴ Det kan også reises spørsmål om omgjøring av politimesterembeter kan komme i strid med Grunnloven. Sml et notat til stasråden av 5.6.1955 (ref. 14/55E) om hvorvidt embeter lavere enn politimestre kunne omgjøres til tjenestemannsstillinger, referert i Mestad/Mikkelsen, "Grunnloven", side 305.

⁵ Universitetsforlaget 2022

⁶ Side 330 flg.

⁷ Op.cit.

I forbindelse med Stortingets behandling av "Nærpolitireformen" uttalte en samlet Justiskomite⁸ under overskriften "*Utnevning av politimestre m.v.*" følgende: "*Komiteen mener at disse politiledernes status som embetsmenn er en selvstendig verdi. Den styrker grunnlaget for uavhengighet og integritet i politiets påtalearbeid. Samtidig er behovet for Politidirektoratets innflytelse sikret gjennom den rollen de har i forberedelsen av utnevningen og beskikkelsen*".

Dette gjelder etter mitt syn og min erfaring fortsatt og taler for at ordningen ikke må endres.

Det følgende avsnittet i innstillingen er også interessant: "*Komiteens medlem fra Senterpartiet savner en vurdering fra departementet hvorvidt politimestrene også i fortsettelsen bør utnevnes på åremål, ikke fast embete som domstolledere, dommere, m.m. Dette medlem mener man de siste årene har sett en tendens til at politimestrene ikke har den tilstrekkelige uavhengighet, og at man er mer tilbakeholden med å målbære kritiske refleksjoner av frykt for ikke å få fornyet åremål. Dette er en uheldig utvikling. Dette medlem vil påpeke at for å utvikle fremtidens politi trenger man åpenhet og sterke ledere.*"⁹

Observasjonen utenfra "de siste årene" – altså før 2015 – er interessant å merke seg og taler for at politimestrene skal være embetsmenn. Slik utviklingen har vært etter 2015 knyttet til den offentlige debatten¹⁰, bl.a. i sosiale medier er det ingenting som tyder på at den uheldige utviklingen har snudd. Slik jeg ser og opplever det så peker medlemmet i Justiskomiteen på et fremdeles aktuelt tema. Dette taler for at politimestrene skal være embetsmenn. Se nærmere nedenfor om åremål.

Det er også verd å merke seg sammenligningen med dommere.

Påtalemyndigheten skiller seg fra de øvrige uavhengige forvaltningsorgan som nevnt av utvalget i kap.7.2.2. Grunnlaget for uavhengigheten går dypere enn uavhengige forvaltningsorganer generelt. Derfor behandler utvalget påtalemyndigheten nærmere i kap. 8.5.

Påtalemyndighetens uavhengighet er en umistelig verdi i en rettstat. Den ble i 2019 også lovfestet i straffeprosessloven §55 selv om den hadde vært gjeldende rett siden straffeprosessloven av 1887. Forarbeidene¹¹ gir nødvendig bakgrunn.

Det er inkonsekvent at de tjenestepersoner som forvalter nettopp denne uavhengigheten ikke skal ha den beskyttelsen som ligger i et embete.

Politimesterens rolle som leder av påtalemyndigheten i politiet, har likhetstrekk med førstestatsadvokatens rolle, men med noen viktige forskjeller. For statsadvokatenes del er disse ansvarlige for sine avgjørelser, og de handler ikke på fullmakt fra førstestatsadvokaten.

⁸ [Innst. 306S \(2014-2015; pkt. 8.2.2\)](#)

⁹ Ibid

¹⁰ Se utvalget kap. 7.3.1.1.

¹¹ [Prop.142 L \(2018-2019\)](#), [Innst.21 L \(2019-2020\)](#)

Her ligger det en viktig forskjell fra *politiadvokatenes* rolle. Politadvokatenes avgjørelser fattes i svært mange saker på påtalekompetanse delegert fra *politimesteren*, jf. straffeprosessloven §67, 3.ledd. Dette taler for at politiadvokatene ikke skal være embetsmenn, men desto mer for at *politimestrene* må være det for å ivareta uavhengigheten på en best mulig måte. Det er politimesteren som har kompetansen etter loven og dermed også ansvaret på en annen måte enn førstestatsadvokaten i forhold til statsadvokatene.

Når det gjelder mulige tilfeller der uavhengigheten kan komme under press for en politimester som leder av lokal påtalemyndighet kan det nevnes flere eksempler. Det kan oppstå spørsmål om å iverksette – eller ikke iverksette – etterforskning knyttet til offentlige etater. Det kan gjelde brudd på arbeidsmiljøloven, mistanke om korrupsjon, ulykkesetterforskning eller etterforskning av ledere i virksomheten ved anmeldelse av grov tjenestefeil.

Etterforskning mot politiske partier/sentrale politikere/ungdomspartier/politiske organisasjoner reiser tilsvarende spørsmål. Politikerne bør ha stor interesse i at politimestre og statsadvokater har tilstrekkelig uavhengighet. Som et eksempel kan det nevnes at det var nettopp politiet som utferdiget forelegg mot daværende statsminister Erna Solberg for brudd på smittevernregler under pandemien.

Likeledes kan det tenkes tilsvarende spørsmål for saker som ligger nær opp til politiske preferanser. Saker som gjelder rovdyrforvaltning eller inngrep i strandsoner/verneområder kan være aktuelle. For politimesteren er ikke nødvendigvis spørsmålet om selve etterforskningen det vanskeligste. Det er heller spørsmålet om *prioriteringen* – ressursbruken – på saken som er det kritiske. Ved å ikke allokere (nok) ressurser til etterforskningen vil man *de facto* fatte en (påtale)avgjørelse om ikke å etterforske saken. Da kan det ligge an til kritikk, spørsmål og press som man vil stå bedre rustet mot som embetsmann.

Jeg viser også til utvalgets tankevekkende drøftelse av "Folkestyre, tillit og mulige utfordringer" i kap. 7.3.2. Tidene kan skifte fort. Dette taler for at den gruppen tjenestepersoner som (skal lede arbeidet med å) sikre rettssikkerheten til innbyggerne skal sikres den uavhengigheten som ligger i et embete. På området for politi og påtalemyndighet er dette særlig viktig. Det er nettopp disse gruppene som "*i en fremtidig situasjon kan styrke samfunnets evne til å møte krefter som kan tenkes å ville utfordre styresettet vårt*", slik utvalget formulerer seg i pkt. 8.1. Det kan i denne forbindelse også nevnes det ansvar som tilligger politimester i medhold av politilovens kapittel IIIa, som leder av PST på lokalt nivå¹². I likhet med politidirektøren, men i mindre grad, vil også politimestrene være viktige bidragsyttere til politisk ledelse. Politisk ledelse trenger uavhengige og kritiske venner som kan gi kjølige og faglig funderte vurderinger innenfor lov og konstitusjon.

Derfor er det mitt klare råd at politimestrene fremdeles er embetsmenn. En endring må i tilfelle begrunnes godt, og jeg kan ikke se at utvalget har lagt frem en slik begrunnelse.

Visepolitimestrene/ass. sjefer.

Disse er embetsmenn i dag, jf. politilova §19, 2.ledd. Jeg viser til begrunnelsen for at de ble embetsmenn. Videre er det mitt syn at de samme hensyn gjøre seg gjeldende som for politimestrene, dog i noe mindre grad ettersom de ikke er øverste leder av politidistriktet/særorganet. Dette kan tale for at de ikke skal være embetsmenn.

¹² [FOR-2005-08-19-920 - Instruks for Politiets sikkerhetstjeneste § 3](#)

På den annen side vil de kunne være konstituerte politimestre over noe tid og dermed bli satt i krevende situasjoner som en politimester. De vil jevnt over være relativt tidlige i karrieren sin, og dermed kunne være utsatte for (opplevd) press på uavhengigheten knyttet til videre karriere. Fra et politimesterståsted er det også et poeng at visepolitimesteren – som embetsmann – kan få selvstendige og krevende oppgaver, f.eks. i en krise. Visepolitimesteren har også myndighet til å beslutte og begjære kommunikasjonskontroll m.m., jf. straffeprosessloven kap. 16a. I slike – og andre - tilfeller vil det være en fordel at begge topplederne har samme stillingsvern og uavhengighet.

Politidirektøren

Det er påfallende at politidirektøren ikke er nevnt i drøftelsen i kap. 8.4.1. som gjelder "Ledere for direktorater og etater".

Utvalget anbefaler at slike ledere som regel ikke skal utnevnes i embeter og at det i tilfelle må gjøres en konkret vurdering av spørsmålet om hvorvidt ansettelsen av vedkommende leder er en sak av viktighet og dermed skal avgjøres av Kongen i Statsråd, jf. GrL §28. Til dette er det å bemerke at politidirektøren og den assisterende politidirektøren allerede beskikkes av Kongen i Statsråd, jf. politilova §19, 1.ledd. Utvalget omtaler beskikkelse i kap. 12.4., og det vises til at beskikkelse gjelder de høyeste særlig ansvarsfulle stillingene i staten.

Ettersom politidirektøren allerede hører til denne gruppen og allerede i dag beskikkes, er det ingen administrative eller andre praktiske motargumenter mot utnevning som embetsmann.

Selv om politidirektøren ikke har påtalemyndighet bør stillingen etter mitt syn være et embete.

For det første er politidirektørens ansvarsområde nært knyttet til påtalemyndighetens ansvarsområde i minst to viktige relasjoner. Den første er riksadvokaten som politidirektøren samarbeider tett med, f.eks. når det gjelder nasjonale målsettinger og resultatavtalene til politimestrene og særorgansjefene. Den andre relasjonen er mot politimestrene som har påtalemyndighet, og leder påtalemyndigheten lokalt. Politimestrene har dermed ansvaret for at påtalemyndigheten er fremskutt og integrert i politiet slik den skal være for å sikre både rettssikker og effektiv straffesaksbehandling. Det ville derfor gi god sammenheng at både riksadvokaten, politidirektøren og politimestrene opererer under de samme forutsetningene når det gjelder uavhengigheten. Derfor bør politidirektøren være embetsmann.

I tillegg til sin rolle som jeg har beskrevet ovenfor, har politidirektøren et ansvarsområde som etter mitt syn forutsetter et stillingsvern og en uavhengighet som samfunnet trenger. Politidirektøren leder den eneste etaten som i fredstid kan bruke dødelig makt – skytevåpen – mot befolkningen i tillegg til en rekke andre maktmidler. Ansvaret omfatter også ledelse¹³ av myndighetsutøvelsen knyttet til borgernes utøvelse av sine grunnlovsbeskyttede rettigheter som ytringsfrihet og forsamlingsfriheten, herunder forvaltning av politiets praksis knyttet til politilova §11¹⁴. Dette er følsomme saker, spørsmål og det er etter mitt syn viktig for demokratiet at samfunnet har en politidirektør som har det vernet et embete gir. Politidirektøren – og politimestrene - skiller seg på dette punktet fra alle andre ledere på

¹³ Herunder direktivrett, ordremyndighet og fastsettelse av tilnæringsmåten

¹⁴ §11 gjelder arrangementer på off sted, herunder demonstrasjoner

tilsvarende nivå. Det løpende mediebildet gjengir jevnlig saker og tilfeller der disse spørsmålene aktualiseres.

Utvalget foreslår at en rekke militære sjefer skal være embetsmenn. De laveste av disse er generalmajorene/kontreadmiralene¹⁵. Utvalget peker i kap.10.2. på at disse utnevnes i grad og beordres i stilling. Det er derfor slik jeg oppfatter det *graden* – og ikke stillingen – som utgjør embetet. Stillingsvern og uavhengighet er dermed for offiserene knyttet til rangen og ikke funksjonen. Dette taler for at politidirektøren og politimestrene som er utnevnt nettopp i *funksjonene* behandles tilsvarende og bør være embetsmenn.

Viktigere er det at når Forsvaret, under ledelse av de nevnte generaler og admiraler, bistår politiet i myndighetsutøvelse er det *politimestrene* som har ansvaret for operasjonen og godkjenner ordrene. Politidirektøren har det øverste nasjonale ansvaret. Dette taler med styrke for at politimestrene fortsatt skal være og politidirektøren må bli embetsmann. Det vil være inkonsekvent at den som bistår i slike operasjoner skal ha et bedre vern enn den ansvarlige.

Dette poenget forsterkes ytterligere i det øvre sjiktet av krisespekteret, og særlig i gråsonene mellom krise og krig. Det er ingen grunn til at samfunnet ikke skal være forberedt også på dette med å gi politidirektøren den beskyttelsen som et embete gir.

Avslutningsvis peker jeg på at utvalget øverst på side 27, andre spalte, også peker på at politiet og forsvaret står for samfunnets maktutøvelse innenfor de rammer og begrensninger som Stortinget har fastsatt. Dette taler for både likebehandling og at de nevnte skal være embetsmenn. Når det gjelder assisterende politidirektør viser jeg til behandlingen av visepolitimestrene ovenfor.

Bør embetsstillinger i politietaten utnevnes på åremål

Som nevnt over er stillingsvernet en sentral begrunnelse for at politimestre og politidirektøren skal være embeter. Det må her nevnes at stillingsvern og uavhengighetsbeskyttelse henger tett sammen med utnevningens varighet. Som angitt i statsansatteloven § 17(2), må en politimester fratres ved opphøret av åremålet, med mindre det foretas en ny utnevning. Dette medfører en reell risiko for embetsmenn på åremål i politiet. I de tilfeller der det ikke er noen avtale om retrettstilling er denne risikoen åpenbar. Dermed har denne kategorien embetsmenn et vesentlig svakere stillingsvern enn øvrige statsansatte. Interessant nok nevner ikke utvalget politimestrene i kap. 10.4.

Det er riktig som utvalget nevner at det har blitt gitt permisjon fra statsstilling for å tiltre åremål som politimester. Dette har bidratt til uavhengighet ved at man har hatt noe å gå til etter åremålets utløp. Jeg er selv ett av flere eksempler på å bli åremålsutnevnt som politimester uten noen form for retrettstilling. Jeg kom i 2015 fra et åremål som politimester med kontraktsfestet retrettstilling og gikk direkte over i et nytt åremål som politimester uten å få retrettstilling. Jeg fikk - bl.a. gjennom en prosess med fagforening (!) – en klar oppfatning av at regjeringen ikke ønsket den type "fallskjermer"¹⁶. Ettersom den nye utnevningen

¹⁵ Disse rangerer tilsvarende politimestrene. Politidirektøren rangerer tilsvarende general/admiral.

¹⁶ Det er fristende å sitere fra "Politinytt – organ for Justisdepartementets politiavdeling", nr. 2/1991 hvor Justisminister Gjesteby under overskriften "Ministerien vil ha politisjefer på åremål" siteres på følgende uttalelse: "Med en åremålskontrakt kan vi pine det maksimale ut av dere". Under samme overskrift siteres Fremskrittspartiets formann Hagen og nestformann Skjervengen på at: "Politimestrene skal føle at det henger en øks over nakken deres".

forutsatte avskjed fra det embetet jeg gikk ut av – dog uten å bytte kontor – var "permisjon fra statsstilling" utelukket. Tilfellene viser med all mulig tydelighet at uavhengigheten for åremålsutnevnte må sikres gjennom retrettstilling.

Utfordringene som nevnes i kapittel 10.4.1, sammenholdt med betraktningene over, tilsier at en nøye bør vurdere bruken av åremål og lengden av disse ved politimesterstillinger etter politiloven § 19, dersom en skal gjøre endringer ved åremålsinstituttet.

Med hilsen

Hans Vik
Politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Finnmark politidistrikt

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/187226 - 6

Sted, dato:

Kirkenes, 13.10.2023

Høringssvar - NOU 2023_ 21 Embetsordningen - i takt med tiden

Vi viser til Embetsmannsutvalgets utredning NOU 2023:21 *Embetsordningen – i takt med tiden* og Politidirektoratets oversendelsesbrev av 28.08.2023.

Finnmark politidistrikt støtter anbefalingen om å videreføre ordningen med særlig stillingsvern med forankring i grunnloven for arbeidstakere som er utnevnt av Kongen i et embete. Utvalget vektlegger vernet om folkestyret og rettsstaten, og behovet for å sikre uavhengighet og sterkere beskyttelse for de gruppene som skal sikre rettsikkerheten til innbyggerne og de som står nærmest landets politiske ledelse i faglig rådgivning og legalitetskontroll.

Med dette som utgangspunkt, vil høringssvaret fra Finnmark politidistrikt begrunne hvorfor embetsvernet er spesielt viktig nettopp for politiet og påtalemyndigheten. Vi vil vise at utvalgets vurderinger i forslaget om å avvikle embetsordningen for utvalgte stillinger i politiet og påtalemyndigheten er gjort på et smalt, svakt og i essens feilaktig grunnlag. Høringssvaret bygger på erfaringer gjennom de siste 10-15 årene, som omfatter både politimesterens egen opplevelse i rollen fra 2011 og øvrig ledelse før, gjennom og etter politireformen.

Det vil etter vår oppfatning være uklokt og svært uheldig sett i lys av de avgjørende hensynene til rettssikkerhet og faglig uavhengighet som utvalget har pekt på, om politimester og visepolitimester avvikles som embeter. Vi mener videre at politidirektør, assisterende politidirektør, sjef og assisterende sjef for PST også bør være embeter.

Utvalgets utgangspunkt er godt – og relevant for politiet

Politidistriktet slutter seg til utvalgets grunnleggende synspunkt om at dagens stabile demokrati og sterke rettstat i Norge ikke kan tas for gitt. Utvalget vektlegger særlig press mot statsforvaltningen som følge av motstridende krav, og utviklingstrekk der tilliten til styresettet og de demokratiske institusjonene svekkes. Fragmentering og polarisering drives blant annet fram av ideologier som ikke hviler på de grunnleggende verdiene i rettstat og demokrati.

FINNMARK POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 501, 9917 Kirkenes / Besøk: Rådhusvingen 1, 9900 Kirkenes / (+47) 78 97 20 00
post.finnmark@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 984000049

Vi vil fremheve at politisk fragmentering og utviklingen av autoritære og antidemokratiske trekk i land som Polen og Ungarn understreker viktigheten av at det velges løsninger som ivaretar grunnleggende hensyn også ved endrede samfunnsforhold. Det er i gode og stabile tider en må sikre rettssikkerhetsmekanismer som skal fungere i dårligere tider.

Politidistriktet tiltrer utvalgets vurdering at embetsordningen kan styrke forutsetningene for embetsverkets faglighet og uavhengighet, og bidra til at politiske vedtak er godt utredet, kunnskapsbaserte og i tråd med lover og regler.

Politidistriktet er videre enig i utvalgets avgrensning av det særlige vernet i embetsordningen til de stillingene i statsforvaltningen som

1. står politikerne nærmest som rådgivere i utviklingen og gjennomføringen av politikken, og
2. at rettssikkerheten til innbyggerne taler for at påtaleavgjørelser må fattes mest mulig uavhengig av ytre press

Politidistriktet vil videre understreke utvalgets påpekning av at dagens press mot statsforvaltningen kan komme til å forsterkes ytterligere, for eksempel "i saker som er av særlig politisk viktighet, i krisetider og situasjoner der beslutninger skal fattes under tidspress og i en stadig mer krevende mediehverdag."¹ Videre peker utvalget på at statsforvaltningen bør rustes for å møte situasjoner der tilliten mellom politikerne og embetsverket svekkes, eller der folkestyret og rettsstaten utfordres.

Utvalget har etter politidistriktets oppfatning lagt et saklig godt grunnlag for å kunne identifisere hvilke stillinger som bør omfattes av embetsordningen. Vi finner det imidlertid svært vanskelig å forstå at utvalget ikke har sett å kunne relatere de identifiserte behovene for særlig beskyttelse til relevante stillinger i politiet.

Som samfunnets sivile maktapparat er politiet nødvendigvis omfattet av stor politisk og samfunnsmessig interesse, og det er avgjørende at politiet er underlagt demokratisk styring og kontroll. En stor andel saker som angår politiet, eller der politiet på ulike måter er involvert, er nettopp av særlig politisk viktighet, helt i tråd med utvalgets kriterium.

Det ligger i det sammensatte og unike samfunnsoppdraget at politiet er en hovedaktør i kriminalitetsbekjempelse og ikke minst i samfunnets ledelse og håndtering av kriser og ekstraordinære situasjoner. Politiet opplever daglig situasjoner som preges av tidspress og krevende medieoppmerksomhet, og der veien til politikken er svært kort.

Faren for politisk press oppleves som reell i politiet

Utviklingen av den offentlige og politiske debatten de senere årene har med all tydelighet vist at det går stadig kortere tid fra alvorlig kriminalitet eller ekstraordinære hendelser til det reises spørsmål om skyld og ansvar, der både politiet og politikerne stilles under sterkt press. En rekke hendelser med drap og psykisk sykdom de siste årene kan være relevante eksempler.

Migrasjonskrisen i 2015 og håndteringen av ankomster over Storskog kan tjene som et annet konkret eksempel på en type situasjon der politikken oppleves som svært tett påkoblet den konkrete håndteringen og utøvelsen av både politimyndighet og

---

¹ NOU 2023:21 s. 12

påtalemyndighet. Den situasjonen reiste også en rekke problemstillinger som gjelder forholdet mellom politikk, rettssikkerhet og legalitet i politiets myndighetsutøvelse.

De konkrete omstendighetene rundt avlysningen av støttemarkeringen på Rådhusplassen etter skytingen i Oslo 25. juni 2022 er også egnet til å reise spørsmål om politiets faglige uavhengighet, uten dermed å ta stilling til hva som var realitetene.

Våre egne erfaringer viser at spørsmål om formelt og uformelt politisk press oppleves som høyst relevante også i det daglige. Press kan utøves i mange former og kanaler, der realiteten er at politiets faglige uavhengighet utfordres og undergraves på grunnleggende måter fra politisk hold.

I en situasjon med trangere offentlige budsjetter, der politiet står overfor svært krevende prioriteringer relatert til den sikkerhetspolitiske situasjonen, utviklingen av digital kriminalitet på internett og tilgjengelighet og tilstedeværelse i lokalsamfunnet, synes det åpenbart viktig og sentralt for opplyste og kunnskapsbaserte beslutninger at både politidirektøren og politimestrene med sitt bredere samfunnsoppdrag kan ivareta rollen som uavhengig faglig rådgiver med beskyttelse i et embete.

Vernet som ligger i et embete oppleves som avgjørende for å understøtte den faglige uavhengigheten som er et grunnleggende premiss i demokratiet.

Behovet for embetsvern styrkes i kriser og usikre tider

Politiet er eneste myndighet som i fredstid har lov til å anvende makt over samfunnets sivile borgere. Politimester og visepolitimester har et stort ansvar i kriser, uavhengig av hvilken type krise, der behovet for vern mot utilbørlig politisk inngripen er avgjørende.

Finnmark politidistrikt vil i den forbindelse spesielt fremheve at utviklingen i sikkerhetssituasjonen og særlig statlig bruk av sammensatte virkemidler for strategiske formål, jf. trusselvurderingene fra EOS-tjenestene, Forsvarskommissjonen og Totalberedskapskommissjonen, er direkte og relevante trusler som nettopp retter seg mot å undergrave tilliten i samfunnet, og de grunnleggende verdiene i demokratiet og rettsstaten.

I en usikker verden, og med Russland som en uforutsigbar nabo, er embetsordningen relevant og vesentlig både for politiet og de øvrige sikkerhetsmyndighetene, ikke minst av hensyn til sivile myndigheters krisehåndtering ved en utvikling videre oppover i krisespekteret. All krisehåndtering må skje på det sivile samfunnets og rettstatens grunn.

Konkret er det avgjørende viktig at håndtering av sammensatt virkemiddelbruk og sikkerhetstruende virksomhet må skje i direkte og praktisk relasjon til håndteringen av annen kriminalitet, og dermed underlagt påtalemyndigheten og uavhengig av politisk press. Dette gjelder ikke mindre i en sikkerhetspolitisk tilspisset situasjon. Politidistriktet har begrunnet dette ytterligere i svar til høringen om Totalberedskapskommissjonen.

Forslaget og begrunnelsen for å avvikle politimester og visepolitimester som embeter gir inntrykk av at utvalget ikke har satt seg tilstrekkelig inn i stillingenes ansvar og karakter. Behovet for særlig vern for disse stillingene i politiet er ikke avgrenset til konkrete påtaleavgjørelser alene, slik embetsutvalget synes å legge til grunn. Behovet for vern må relateres til hensynet til innbyggernes rettssikkerhet, trygghet og velferd i videre forstand, og den nødvendige uavhengighet og legalitet i all makt- og tjenesteutøvelse fra politiet, ikke bare den som har et påtalemessig grunnlag.

Det virker underlig at militære sjefer på forholdsvis lavt nivå foreslås å være embetsmenn. De samme militære sjefer vil være et bistandsorgan til politiet i kriser. Vi gjør i den forbindelse oppmerksom på at det er grunnleggende for demokratiet og rettstaten at det er det sivile samfunnet og politiet som har ansvar for ledelse og krisehåndtering så lenge landet ikke er i krig. Vi mener derfor at de sammen hensynene som for militære sjefer gjør seg gjeldende også for politiets embetsstillinger.

I tillegg vil vi minne om Stortingets begrunnelse for at politimesterembete for Finnmark ble lagt til Kirkenes. Politimesteren i Finnmark har på vegne av Norge ansvaret for det sivile grenseoppdraget ved Schengens yttergrense mot Russland. Bakgrunnen for at Stortinget selv valgte å beslutte politidistriktets omfang og hovedsete var et uforutsigbart naboland, hvor behovet for å møte russisk part på et høyt nivå ble ansett som viktig. I dag er det kun politimesteren i Finnmark og sjef FOH som har møter på høyt nivå med vårt naboland. Slik vil situasjonen antakelig være i overskuelig fremtid. Også av den grunn bør politimesteren fortsatt være et embete.

Spesielt om den fremskutte og integrerte påtalemyndigheten

Politimestrene er øverste leder av påtalemyndigheten i politiet og visepolitimestrene er deres faste stedfortreder. Poli- og visepolitimestrenes rolle i påtalemyndigheten har begrunnet det særlige stillingsvernet og uavhengigheten som statusen som embetsmann gir, jf. blant annet Ot.prp.nr. 61 (2003–2004) s. 21.

Utvalget har med utgangspunkt i noen enkle og overflatiske vurderinger rundt påtalemyndigheten anbefalt at poli- og visepolitimestrene ikke lenger skal være uavsettelige embetsmenn, men statsansatte som ansettes av Politidirektoratet.

Begrunnelsen for endringsforslaget er at:

Det overordnede nivået i påtalemyndigheten kan instruere om hvordan en sak skal behandles og avgjøres, og som hovedregel omgjøre vedtak truffet av underordnede nivåer, jf. Prop. 146 L (2020–2021) punkt 14.310. Dette bidrar til å trygge beslutningsprosessen og svekker behovet for et særlig vern i stillingen for statsadvokatene og poli- og visepolitimestrene.²

Utvalget trekker videre fram at det at politimestrene avgjøre tiltalespørsmål i et stort antall mindre alvorlige saker kan tale for at faren for politisk press fra politisk ledelse er mindre, og dermed embetsstatus mindre viktig.

Finnmark politidistrikt mener at utvalgets begrunnelse ikke i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til en fri og uavhengig påtalemyndighet og innbyggernes rettssikkerhet.

Prinsippet om påtalemyndighetens uavhengighet har stått sterkt siden vedtakelsen av straffeprosessloven av 1887. På strafferettspleiens område er det et særlig viktig at behandlingen foretas og beslutninger treffes på bakgrunn av saklige og objektive kriterier, uavhengig av politiske myndigheter.

Dette er avgjørende for rettsikkerheten til den enkelte innbygger, men også samfunnets tillit til politiet og påtalemyndigheten. Utvalget viser liten innsikt i hva arbeidet til den fremskutte og integrerte påtalemyndigheten i politiet består i, og synes å bagatellisere det ansvaret politimesteren har for påtalemyndigheten i politiet.

Riksadvokatens har i dag adgang til å delegere påtalekompetanse. Som en følge av dette påtalebehandler påtalemyndigheten i politiet i stadig større omfang saker som tidligere

---

² NOU 2023:21 s. 81

ble behandlet av statsadvokatene. Det vises til riksadvokatens rundskriv nr. 2/2022 av 18. mai 2022. Dette gir politimestrene økt lederansvar og ansvar for rettsikkerheten.

Det er ikke tvil om at rettsikkerheten (og dermed de demokratiske prinsipper) er under press også her i Norge. Medieoppslagene kan tyde på at politikere ønsker en sterkere styring også når det gjelder etterforskning av konkrete saker.

Den stabiliteten og lojaliteten mellom embetsverk og politikere som er forankret i embetsordningen tror vi kan være en vesentlig grunn til at vi har et stabilt og velfungerende demokrati i Norge. En endring vil kunne medføre at tilliten til myndighetene tapes ved at befolkningen får et inntrykk av politisk styring i konkrete straffesaker. Vi har et tosporet system som har fungert godt hittil og har tjent vårt samfunnsoppdrag godt. Dette systemet er ikke reflektert i utvalgets forslag.

Om avskjed og dom

Ansatte og embetsholdere med et sterkt stillingsvern kan opptre faglig uavhengig og ved behov fremme begrunnet kritikk mot overordnede uten frykt for å miste stillingen sin, slik det påpekes i utredningen punkt 7.2.1. I samme punkt fremholdes det at statsansatte har et godt stillingsvern, og at stillingsvernet er tilstrekkelig for de fleste.

Finnmark politidistrikt fremhever imidlertid at det er vesentlige forskjeller i det materielle og prosessuelle stillingsvernet mellom embetsmenn og statsansatte. Uavsettelige embetsmenn kan ikke sies opp, bare avskjediges ved dom. Selv om Kongen i statsråd, etter saksforberedelse fra det aktuelle departementet, beslutter om det skal anlegges avskjedssak for domstolene, tas den endelige avgjørelsen av en uavhengig domstol. Staten har søksmålsbyrden og må dokumentere at det foreligger en lovlig avskjedsgrunn. Dette står i motsetning til statsansatte, som kan sies opp og avskjediges administrativt av ansettelsesorganet, jf. statsansatteloven § 30.

Vi erkjenner at lovfestingen av prinsippet om en fri og uavhengig påtalemyndighet, jf. straffeprosessloven § 55, reduserer behovet for det særlige stillingsvernet og uavhengigheten som embetsordningen gir. Embetsordningen har imidlertid bidratt til å understøtte påtalemyndighetens uavhengighet.

Avslutningsvis nevnes at det er nødvendig å sikre uavhengigheten for åremålsutnevnte gjennom retrettstilling. Dette er ikke ivaretatt på en god nok måte i dag.

Oppsummert mener Finnmark politidistrikt at politimestere og visepolitimestere bør utnevnes som embetsholdere. Videre mener politidistriktet med grunnlag i forholdene som er fremhevet rundt politiet og påtalemyndigheten at de hensynene som utvalget har lagt vekt på taler spesifikt for at politidirektør, assisterende politidirektør, sjef og assisterende sjef for PST må være embeter, slik at deres faglige uavhengighet beskyttes.

Med hilsen

Ellen Katrine Hætta

Politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/188093 - 4

Sted, dato:
Oslo, 16.10.2023

Høringssvar - NOU 2023-21 Embetsordningen - i takt med tiden

Vi viser til Politidirektoratets høringsbrev av 28. august 2023 med frist for innspill 12. oktober, etter avtale utsatt til 17. oktober.

Økokrim er til orientering anmodet om å inngi innspill både til Politidirektoratet og til Riksadvokaten, sistnevnte med frist 23. oktober. I dette høringssvaret avgrensers vi i hovedsak til merknader som gjelder påtalemyndigheten i politiet og politimestrenes rolle.

Innledningsvis bemerkes at det på side 45 i utredningen er feil i tabellen under punkt 5.2.3 som angir oversikt over embeter, antall og åremål. Verken sjef eller ass. sjef for Økokrim er tilsatt på åremål med utgangspunkt i politiloven § 19 tredje ledd. Som angitt i utredningens note 8 er både sjef og ass. sjef førstestatsadvokater og utgjør toppledelsen ved et statsadvokatembete uten åremål. Nasjonal påtalekompetanse og politimyndighet fremkommer av påtaleinstruksen §§ 35-2 og 35-3.

Til selve høringen har vi enkelte merknader til konklusjonene knyttet til påtalemyndigheten og anbefalingene om endring av hvem som fortsatt skal utnevnes i embete. I utgangspunktet er det ikke vanskelig å tiltre formålet om å bringe embetsmannsordningen "i takt med tiden" og flere av hensynene som ligger til grunn for utvalgets anbefalinger. Samtidig ligger det viktige samfunnshensyn bak ordningen som angitt i sammendraget; *"Embetsmennene kan spille en rolle som voktere av felles institusjoner, rettstaten og folkestyret."*

I utredningen fremheves og vektlegges hensynet til å opprettholde domstolenes og dommeres uavhengighet. De hensyn som gjelder for domstolens og dommeres uavhengighet er betinget av påtalemyndighetens frihet og uavhengighet. I Norge har vi anklagerprinsippet, dvs. at domstolens virksomhet kun trer i kraft etter beslutning fra påtalemyndigheten. Påtalemyndigheten kan også, etter at saken er innledet ved domstolene, frafalle saken uten at domstolen i dag kan gripe inn. Påtalemyndigheten er derfor en helt avgjørende premissleverandør for at domstolene skal kunne opptre uavhengig.

ØKOKRIM

Post: Postboks 2096 Vika, 0125 Oslo / Besøk: C.J. Hambros plass 2 C, 0164 Oslo / (+47) 23 29 10 00
post.okokrim@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 874761532

Økokrim er av denne grunn kritiske til utvalgets forslag om at ansettelsesformen og stillingsvernet til politimestrene og visepolitimestrene endres fra embetsmenn til statsansatte slik det også anbefales for statsadvokatene. Vi har vanskelig for å se at en slik endring vil bidra til rettsikkerhet og sikre at påtaleavgjørelser fattes etter beste faglige skjønn og uten utilbørlig ytre påvirkning eller press. Det gjelder – som også fremheves i utredningen - både avgjørelser om at det skal iverksettes etterforsking/tas ut tiltale, men ikke minst avgjørelser om at det ikke skal tas ut tiltale.

Med hilsen

Inge Svae-Grotli

assisterende sjef for Økokrim

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:

Aage Aase

Inge Svae-Grotli

Lars-Erik Aas

Lone Charlotte Pettersen

Paula Nascimento (arkiv)

Petter Nordeng

Pål Kulø Lønseth

Innlandet politidistrikt

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
23/139280 - 2

Vår referanse:
23/187172 - 2

Sted, dato:
Hamar, 12.10.2023

Hørings svar - NOU 2023-21 Embetsordningen - i takt med tiden

Det vises til Politidirektoratets brev av 28. august 2023, med henvisning til brev av 26. juni 2023 fra Justisdepartementet og invitasjon til å skrive høringsuttalelse til Embetsutvalgets utredning NOU 2023-21 "*Embetsordningen - i takt med tiden*"

Vi er kritiske til utvalgets forslag om at politimestre og visepolitimestre ikke skal utnevnes som embeter. Dette er stillinger som fortsatt bør være embeter. I tillegg mener vi stillingen som politidirektør, assisterende politidirektør, sjef og assisterende sjef for PST bør være embeter.

Bakgrunnen for vår oppfatning er å finne i utvalgets egen argumentasjon:

1. Embetsutvalget fremhever at ambisjon utvalgets ambisjon har vært *"å bidra til å styrke folkestyret og rettsstaten og ivareta hensynene til uavhengighet og rettssikkerhet med en ordning som har bred legitimitet, og som kan stå seg i møte med turbulente tider"*.
2. De skriver videre at utgangspunktet for deres vurderinger og forslag er at Norge i dag er et stabilt demokrati og en sterk rettsstat, med et faglig, nøytralt og lojalt embetsverk i statsforvaltningen og en uavhengig dommerstand. Utvalget beskriver et bilde hvor politikere og embetsverk respekterer hverandres roller og samarbeider godt, og at befolkningen har tillit til myndighetene.
3. Embetsmannsutvalget mener imidlertid at *"dagens situasjon i Norge ikke kan tas for gitt. Statsforvaltningen settes under press på grunn av krav som kan oppfattes som*

INNLANDET POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 355, 2303 Hamar / Besøk: Vangsvegen 155, 2303 Hamar / (+47) 62 53 90 00
post.innlandet@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 983997953

motstridende. Både i denne og andre verdensdeler svekkes tilliten til styresettet og de demokratiske institusjonene i flere land. Det politiske landskapet fragmenteres, og debatten polariseres med ideologier som er på kollisjonskurs med verdier som rettsstat og demokrati."

4. Videre mener utvalget at

"vi må ta utgangspunkt i at statsforvaltningen i dag står under et visst press, og at dette kan komme til å forsterkes ytterligere, for eksempel i saker som er av særlig politisk viktighet, i krisetider og i situasjoner der beslutninger skal fattes under tidspress og i en stadig mer krevende mediehverdag. I tillegg bør vi se hen til hvordan statsforvaltningen kan rustes for å møte eventuelle situasjoner der tilliten mellom politikerne og embetsverket svekkes, eller der folkestyret og rettsstaten utfordres."

I sitt forslag mener utvalget at embetsordningen bør begrenses til de stillingene i statsforvaltningen som står politikerne nærmest som rådgivere i utviklingen og gjennomføringen av politikken og hvor viktigheten av faglighet, uavhengighet og lojalitet til lovene står sentralt.

Ledere for direktorater og etater

Embetsmannsutvalget mener at hensynet til faglighet og uavhengighet i forvaltningen utenom departementene tilstrekkelig er ivaretatt gjennom Stortingets lovgivningsmyndighet. Utvalget anbefaler derfor at ledere for direktorater og etater i hovedsak ikke utnevnes i embeter.

For Forsvaret anbefaler Embetsmannsutvalget derimot at de øverste lederstillingene skal være embeter. Dette begrunnes særlig med deres roller som rådgivere for landets politiske ledelse og at det er stillinger med stort ledelsesansvar.

Politiet er den eneste myndighet som kan anvende makt overfor innbyggerne og har sentrale oppgaver innenfor samfunnssikkerhet, beredskap og samfunnsmessig orden. Videre har politiet i oppgave å avverge, avdekke og stanse kriminalitet, samt forfølge kriminelle. Politiets samfunnsoppdrag er grunnleggende for statens legitimitet. Politiets arbeid er avgjørende for innbyggernes rettssikkerhet og innbyggernes tillit til myndighetene og lovene.

Politimestrene, sjef PST og politidirektøren har et betydelig ansvar, herunder lederansvar. De er viktige som rådgivere for den politiske ledelsen. Justisområdet representerer et sensitivt politikkområde, som gis stor oppmerksomhet fra mange samfunnsaktører og interessenter. Den sentrale politiledelsen må kunne gi faglige råd, være lojalitet til lovene med beskyttelse mot utilbørlig politisk press fra den politiske ledelsen. Politimestrene, sjef PST og politidirektøren bør derfor fortsatt være embeter.

Det presiseres at politidirektøren bør være embetsmann enn så lenge militære sjefer på ganske lavt nivå er foreslått opprettholdt som det. For politimestrene

er det et poeng at det er de som er ansvarlige for operasjoner der Forsvaret gir bistand.

Påtalemyndigheten

Embetsmannsutvalget mener videre at hensynet til innbyggernes rettssikkerhet taler for at dommere og topplerstillinger i påtalemyndigheten må omfattes av embetsordningen. For påtalemyndighetens del mener utvalget at riksadvokaten, assisterende riksadvokat, førstestatsadvokatene og generaladvokaten bør omfattes av embetsordningen.

Ingen kan instruere påtalemyndigheten i enkeltsaker eller omgjøre en påtaleavgjørelse. Prinsippet om en fri og uavhengig påtalemyndighet ble lovfestet ved endringer i straffeprosessloven i 2019.

Om påtalemyndigheten skriver utvalget:

"Mange av de samme rettssikkerhets hensynene som taler for at dommerne skal ha et særlig vern i stillingen, taler også for at ansatte med ansvar for påtaleavgjørelser skal ha det. Slike avgjørelser skal fattes etter beste faglige skjønn og uten utilbørlig ytre påvirkning eller press. Det gjelder både avgjørelser om at det skal tas ut tiltale, men ikke minst avgjørelser om at det ikke skal tas ut tiltale. Selv om påtalemyndighetens uavhengighet er forankret både i lov og praksis, vil et særlig grunnlovsforankret stillingsvern for advokatene i påtalemyndigheten videreføre den sterke uavhengigheten som nå er etablert."

Påtalemyndigheten i politiet avgjør tiltalespørsmålet i de fleste sakene, jf. straffeprosessloven § 67. Politimestrene er øverste leder for påtalemyndigheten i politidistriktene, og således et stort formelt ansvar for innbyggernes rettsikkerhet. Som ledere av påtalemyndigheten mener utvalget at de har en sterkere beskyttelse mot utilbørlig politisk press fra den politiske ledelsen i tråd med prinsippet om påtalemyndighetens uavhengighet. I tillegg fremhever utvalget at påtalemyndigheten i politiet avgjør tiltalespørsmål i mindre alvorlige saker, som i seg selv gir mindre fare for et utilbørlig politisk press.

At overordnede nivået i påtalemyndigheten kan instruere om hvordan en sak skal behandles og avgjøres, og kan omgjøre vedtak truffet av underordnede nivåer mener utvalget også taler for at embetsstatus dermed ikke er like viktig.

Vi er uenige i utvalgets konklusjon. Påtalemyndigheten i politiet avgjør de fleste straffesakene, hvor mange er av alvorlig karakter. I tillegg kommer at det er politiets påtalemyndighet som leder etterforskningen og anvender tvangsmidler mot innbyggerne i form av blant annet pågripelser, ransaker, skjulte etterforskningsmessige hensyn. De rettssikkerhetsmessige hensynene utvalget tilsier at førstestatsadvokatene bør være embeter gjelder etter vår oppfatning derfor like mye for politimestrene.

Utvalget viser liten innsikt i hva politiets påtalemyndighets arbeid består i, og synes å bagatellisere det ansvaret politimesteren har for påtalemyndigheten i politiet.

Vår uenighet med utvalget styrkes av den senere tids økte ansvar for påtalemyndigheten i politiet ved riksadvokatens adgang til å delegere påtalekompetanse etter endringene som ble gjort ved lov 122/2021 i straffeprosessloven. Som en følge av dette påtalebehandler påtalemyndigheten i politiet i stadig større omfang saker som tidligere ble behandlet av statsadvokatene. Det vises til riksadvokatens rundskriv nr. 2/2022 av 18. mai 2022. Dette gir politimestrene økt lederansvar og ansvar for rettsikkerheten.

Det vises avslutningsvis til Forsvarskommisjonens rapport og totalberedskapskommisjonens rapport om fremtidige behov for å verne landets grunnleggende interesser. Politiets oppdrag og tjenesteutførelse er av sentral betydning for å sikre folkestyre, rettstaten og det stabile demokratiet i en tid hvor statsforvaltningen er under press.

Saksbehandler: Påtalesjef Johan Martin

Welhaven

Med hilsen

Johan Brekke

Politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.